

Josef Prchal

Prchal Josef - učitel a spisovatel

Starožitný rod Prchalů pochází z Okrouhlických Dvořáků (část Sv. Kříže), které se nacházejí 3 km jihovýchodně od Havlíčkova Brodu.

Původně se skládaly z roztroušených dvorů a na jednom z nich po několik generací v potu sdělávali pole svá P r c h a l o v i.

První písemná zmínka o rodu Prchalových je z roku 1654 (Berní rula). Z ní se dozvídáme, že jako poddaný je zde přepečlivě veden Prchal křestního jména Jan.

Urbář Okrouhlického panství z roku 1668 to potvrzuje, protože Jan Prchal platí každoročně čtyři a půl zlatých úroků a pravidelně odevzdává naturálie v podobě vepřového, husího či jiného masa a k tomu hrnec medu a sádla své "milované" vrchnosti.

Prchalovi vlastnili usedlost třílánovou (cca 55 - 60 ha), ale největšími majiteli polností nebyli, protože vedle nich hospodařil se svou rozvětvenou rodinou statkář Balcar Baštín na výměře celých pěti lánů.

Po zrušení roboty v roce 1848 se poddaní (ovšem až po řádném vyplacení) mohou svobodně stěhovat...

Děda Josefa rodového jména Jan, právě po zrušení robotních povinností přichází do Lučice na číslo popisné 23 (dnes Ročňovi).

Bohužel jeho první žena po krátké nemoci předčasně umírá a po druhém sňatku se slečnou Havlovou ze šestadvacítky (o pouhé dvě usedlosti výše) přichází sem a ujímá se postupně zanedbaného hospodářství.

Rodný dům

V novém domově ho čeká mnoho perné práce, protože majitel a půlláník Havel není vůbec dobrým hospodářem.

Pantáta Havel byl již od útlého mládí dobrodružné povahy. Široké okolí Lučice bylo jeho druhým domovem. Již jako dítě předškolního věku ho často museli rodiče a místní četníci hledat v tmavých nocích, jednou ho dokonce přivezli volským potahem až z Lipnice, kde s podrobným průvodcem bedlivě "studoval" trosky starobylého hradu (dokonce měl sebou motyčku - pozn. autora).

Těsně po veselce se zetěm rolničil, ale ne dlouho.

Jednoho krásného letního večera odešel do hostince k Reitrům (pod dnešní prodejnou Jednoty), domů se již nikdy nevrátil!

Po dlouhém, ale marném čekání s večerí nakonec dcera našla v malované starobylé truhle dopis kratičkého znění:"

" Nečekejte mě, odjel jsem do Ameriky!"

O jeho novém životě za velkou louží nejbližší dlouho nic nevěděli. Až po téměř dvou desítkách let Havlovým opuštěním rodné vsi, přijíždí z Nového světa "amerikán" A. Chroustovský a dlouhé večery ve velké kuchyni u Prchalů líčí bohaté osudy bývalého majitele usedlosti č. p. 26 v Lučici.

První Havlova cesta vedla samozřejmě na Divoký západ. Spolu s dalšími Čechy jel kolonizovat tento panenský kraj, a také hledat všude přítomné zlato.

S původními obyvateli bojoval jako lev, nakonec byl však kmenem Apačů jat (o skalp však nepřišel - pozn. autora) a několik let strávil nedobrovolně v nádherném prostředí Skalnatých hor. Časem se z něho stal dobrý lovec a stopař. Ale již dlouho setrval na stejném místě...

Proto s několika zlatými nuggety vysoké ryzosti a jednou puškou vinčestrovkou zmizel z indiánského mobilního tábora.

A po strastiplném útěku přes vyschlé pouště, hluboké kaňony, nebetyčné hory a s několika hrozně vypadajícími zraněními konečně dorazil do civilizace - Chicaga.

Dlouhé měsíce hladový bloudil po širokých ulicích ne zrovna bezpečného města, až nakonec se mu podařilo vetřít (za vším hledej ženu – autor) do bohaté italské čtvrtě. Brzy se stal mluvčím vedoucího klanu této podnikavé místní části.

Ale jeho neposedná krev ho hnala dále a tak se opět vydal na pout'

Byla dlouhá a dobrodružná, vyplněná nebezpečnými rvačkami s opilými námořníky v přístavních putykách a náhodných setkání s lepými děvčaty.

Po dravém Orinoku (řeka dlouhá 2140 kilometrů - autor) plného věčně nenasytých piraní společně se známým českým cestovatelem se dostal až k samému jejímu hornímu toku.

Postavil na vysokém stromě bambusovou boudu a jal se lovit po okolní krajině tučné pekari, leguány a tapíry, nepohrdl ani mravenečnickem stromovým. A nebyl sám. Brzy se seznámil s místními indiány - také lovci, kmene Yanomani. Jejich obávanou zbraní byla obouručná, dobře přiléhající, palice z tvrdého dřeva, rádi si malovali obličej i tělo a do vlasů a uší si

dávali ptačí peří.

K lovu používali dlouhé foukačky se šípy napuštěnými známým a hlavně účinným jedem kurare.

Jejich fantastickým vynálezem byly však svázané vidlice, po nichž obratně šplhali po ostnatých vysokých palmách pijigua pro jedlé plody.

Brzy byla ruka v rukávě, a „náš“ hrdina se natrvalo stěhuje do nového obydlí - útulné chatrče jedné z dvaceti dcer místního náčelníka. A to nebylo vše. Nakonec získal v "ostrém" konkursu bohatě dotované místo šamana (šaman = soudce, či lékař, dále kouzelník u divokých kmenů).

A tím navždy končí stopa cestovatele Havla a jestli ještě žije, tak určitě je na jiném místě naší planety. Ale to jsme odběhli daleko a vraťme opět se k Prchalům do Lučice na Vysočině.

Nový majitel č.p. 26 Jan Prchal byl člověk společenský a veřejně činný. Během svého života se stal dvakrát starostou, podruhé dokonce spojených obcí Lučice a Radostína.

Po plodném životě umírá v červnu 1891 ve věku 73 let.

Jeho prvorozený syn, (1877-1927) také Jan, byl to otec "našeho" Pepíka, měl za ženu Anežku(1876-1956).

Postupně do rodiny přibýly čtyři děti: Jeník, Pepík, Maruška a Ludmila, páté předčasně zemřelo.

Po odchodu na zasloužený výměnek se žezla na gruntě ujímá samozřejmě syn s rodovým jménem Jan.

Nový majitel gruntu byl též veřejně činný, pokračoval v rodinné tradici.

V letech 1912-1919 je starostou v Lučici.

Jinak se velkou měrou zasloužil o místní družstevní lihovar a dlouhá léta byl v jeho čele.

Otec Josefa Jan (čtvrtý zleva)

Bratr Pepíka budoucího spisovatele, zůstal na gruntě a sestry Marie a Ludmila se se slušným věnem přivdaly na prosperující statky, Ludmila na č.p. 3 v Lučici k Pavlíkům.

Budoucí učitel a spisovatel Josef Prchal od útlého mládí měl rád přírodu. Často s otcem nebo se sloužícími kočími na dlouhé hodiny vyjížděl na jejich úrodná pole k Zákoutí, Mordovnímu dolu či na Práchovnu.

Vyzbrojen herbáři, bedlivě sledoval pestrý život na okolních stráních, brouzдал v hlubokém potoku zvaném Pstružňáku, domů často přinášel zraněná ptáčata, o která se dobře staral.

Jeho otec ve volném čase provozoval privátní myslivost na pronajaté honitbě a vlastnil několik funkčních zbraní.

Bylo to na prvního máje, když Pepík přišel z obecní školy a se svými vrstevníky a kamarády Františkem a Josefem Rejnkovými, Pepíkem Endrlovým a starším bratrem Jendou vyrazili na dlouho plánovaný lov do Zákoutí.

Jeho rodiče zde vlastnili několik hektarů orné půdy a k tomu kus smrkové tyčoviny. Vyzbrojeni jednou upravenou starší puškou (zapomněli jí v Hospodě u Halamů Prušáci, kteří v 1866 procházeli obcí po vyhrané bitvě u Sadové - pozn. autora) a mysliveckým ruksakem plného ostrých nábojů.

Kluci si začali hrát na známé lučické pytláky a nevědomky překročily hranici dobrovodského revíru a začali „pytláčit“ v lesích majitele Fr. Welze.

Padala jedná rána za druhou.

V Dobré Vodě již hospodařila páté generace Welzů, kteří přišli do Čech z říše Německé (a čs. lékaři tam zase chtěli odejít - věčný to koloběh). O správu rozsáhlého lesního komplexu se staralo několik výtečně placených a nepodplatitelných hajných.

Celá obora byla tehdy obehnána vysokým drátěným plotem, hlavní vjezd byl Železnou bránou blízko Pohledi.

Byl páteční podvečer a majitel rozsáhlých smíšených lesů s rodinou a hosty právě hodoval u bohatě prostřeného stolu v upravené zahradě blízko své honosné vily. Dobrou atmosféru podtrhoval stále šumící vodotrysk ve spodní části zahrady.

Nejdříve výstřelům František Wezl nevěnoval žádnou pozornost, spíše si hleděl rozjařené společnosti.

Ale silná palba se rychle přibližovala, proto vydal rozkaz svým podřízeným: "Pytláky ihned zlikvidovat!"

Pět uniformovaných zaměstnanců a hlavně dobře vyzbrojených, obklíčilo "leč". Nebyla to však žádná škodná, ale jenom pět kluků z Lučice, kteří se vesele bavili střílbou do statných jedlí nedaleko Železné brány.

Začalo velké vyšetřování, nejdříve na četnické stanici, potom ve škole

a nakonec u Prchalů, Rejnků a Endrlů.
"Výplata" nakonec však zůstala doma.

Josef Michal

Portrét z mladších let

P r c h a l Josef

- PhDr.

- zasloužilý učitel

- spisovatel
- promováný pedagog, PaedDr. (dr. pedagog.věd),

Narozen 14.července 1906 v Lučici č.p. 26, okres Habry, otec rolník.

Vyrůstal na zemědělské usedlosti společně se třemi sourozenci.

Před sáňkařskými závody, které proběhly před 1. světovou válkou. Zdařilé soutěžení v zimním sportu zorganizovali řídící učitel Pacholík a František Hrdina. Proběhly v „Aleji“ na Chlumě a Pepík Prchalů ve své kategorii skončil na pěkném 2. místě.

Obecní školu absolvoval s výtečným prospěchem v Lučici v letech

1912 - 17.

Následovala měšťanská škola v Německém Brodě (1917 – 20).
Každý den ho čekala pěší túra do Okrouhlice na vlak, po škole stejný scénář.

Po jednorocním ucebním kurzu, pokračoval v letech 1921-25 na Učitelském ústavu, obě studia absolvoval v Čáslavi

Po získání příslušné kvalifikace se naplno věnoval kantorství. Postupně učí na obecních a měšťanských školách v Chrtníci, Habrech, Žlebech, Skuhrově, Čáslavi...

Později vyučuje v učitelském ústavu (1926-45).

Okresním školním inspektorem na Milevsku.

*Náboženství vyučoval důstojný pán František Khun, katecheta.
V pozadí Lučický kostelík, tyčkový plot vymezuje faru, kde se Pepík zúčastňoval vyučování
náboženství.*

26. listopadu 1931 se oženil s učitelkou Annou Prouzovou a po svatbě se stěhují do Žlebů. Tam žijí a pracují až do roku 1947, kdy odcházejí do Čáslavi.

J. Prchal nebyl nikdy spokojen se svým současným vzděláním a tak po roce 1945 následuje pedagogická fakulta Karlovy university (1946 – 50), se specializací na mateřský jazyk a dějepis pro II. stupeň.

Na to navazuje studium na Vysoké škole pedagogické (1952 - 56), opět český jazyk a literatura pro školy III. stupně, pedagogika a psychologie pro školy III. stupně (1953 - 55) s povolením Ministerstva školství studoval současně dva obory.

V roce 1955 Josef Prchal opět navštívil Lučici. Před rodným domkem se setkal s masopustním průvodem za doprovodu místní kapely Františka Šotoly – Štaidl. Rozverně masky jej rády vzali do kola.

Po řádném absolvování výše uvedených vysokých škol jako profesor vyučuje na střední škole a k tomu ještě externě na škole vysoké.

V závěru profesního života J.Prchal pracuje na Ministerstvu školství a i na škole sociálně právní až do důchodu.

V roce 1966 odchází do zaslouženého důchodu a plně se věnuje literární činnosti.

Ale po nějakém čase opět přednáší na dálkovém studiu (kultura jazykového projevu, pedagogika a psychologie), s hojně navštěvovanými přednáškami končí v 1977.

Umírá v roce 1987...

Josef Prchal publikoval 32 knih, většinou v několika vydáních, celkem jich bylo šedesát. Nejúspěšnější byl Bílý Jestřáb, který dostal hlavní cenu v anonymní soutěži "Družstevní práce".

Knihy:

Chocholka, 1. vydání v 1934, následovalo české vydání v Chicagu v 1937.

Tulák Stop, 1. vydání v 1934, celkem Tulák vyšel dvakrát.

Máma Čiryk a Kluk, obě vydány v r. 1935

Volající dálky, vyšly v 1936

Miša a čertík Eva a Kytička pověstí - obě vydány v 1937

Pilařová stráž - 1. vydání v 1938 (celkem vyšla třikrát) a dostala cenu "Svatoboru" za nejlepší povídku pro mládež

Srnečka Sisi, v 1940, Sisi se dočkala dokonce čtyř vydání.

Tajemný nepřítel, vyšel v 1941

Nerovný boj, v 1942

Nejkrásnější prázdniny, v 1943

Bílý jestřáb, první vydání v 1944, tato kniha získala 1. a 2. cenu jubilejní soutěže "Družstevní práce"

Dilia - divadelní a literární agentura doporučila k překladu do čtyř jazyků, dočkala se celkem 6 vydání

Černý rytíř - poprvé rytíř vyšel v 1946, byl vydán dvakrát

B l e s k, v 1947

Obětovaný úsměv, v 1948, kniha dostala cenu Komenia, učitelského nakladatelství.

Pod Železnými horami, s dcerou Evou - první vydání v 1958

B ě s - vyšel v 1959

Divoké dobrodružství - první vydání v 1970, na čestně listině za měsíc prosinec t.r.

Členové poroty: dr. Červinka, dr. Heřman, dr. Chaloupka, CSc. dr. Nezkusil, CSc. dr. Stehlíková a dr. Kubálek

Zklamání - vyšlo v 1974

O d b o r n é knihy

Diktáty pro vyšší třídy škol obecných a pro školy měšťanské, byly vydány dvakrát.

Větný a slovní rozbor (tolik populární - autor) na školách obecných a měšťanských, první vydání vyšlo v 1937.

Výchova dětí v rodině - v 1966

Aby naše manželství bylo šťastné!!!

Z naší slavné minulosti (výběr z Dějin Františka Palackého), vyšlo v 1948

Z dějin národa českého, 1. díl (výběr Dějin Fr. Palackého), 1. vydání vyšlo 1958.

Z dějin národa českého, 2. díly (výběr z Dějin Fr. Palackého), 1. vydání v 1975.

S p o l u p r á c e s časopisy

Od počátku třicátých let minulého století většinou přispíval do časopisů pro děti a mládež (verše, povídky, pohádky), jako Mladý svět, Ohníček, Mateřidouška, Úsvit, Klas, Mladý hlasatel, Vzkříšení, Zlatá brána, Naše republika, Český domov...

Mnoho básní bylo zhudebněno...

J. Prchal získal cenu v soutěži za povídky v nakladatelství Pastrově v 1945, tři ceny za povídky v soutěži časopisu Klas v 1940, 1941 a 1942

a dále cena za verše v časopise Svět v 1944

Lesní muž Anastazius

Pradědeček, který byl v Dobré Vodě hajným šel jednou k večeru Palašinami, a náhle před ním vystoupil z houští zeleně oděný mužíček a písklavě zavolal: "Dobrej večer, pantáto Havle!"

"Dobrej, dobrej," odpověděl, vy mě asi neznáte? zeptal se človíček skoro vyčítavě.

Já jsem přece lesní muž Anastazius narozený 12.srpna roku 1332 v Dobré Vodě.

"Jo už si pamatuji, ale Vy jste přece býval mnohem větší." "Ano," pravil mužík a vytáhl ohmatanou knížku - dvě stě osmdesát centimetrů vysokou..

Dokud byl v Palašinách klid, tak jsem opravdu měřil skoro tři metry. Ale od té doby, co zde začali kácet, od té doby mě už netěší svět. Nejím, nadávám, vztekám se, schnu ... psí život, všichni odtud již odešli, ohniváci, víly, skřítkové, rusalka, hejkal i vodník, jen já tu zůstal, protože mám tenhle kout rád. Lesní muž se skoro rozplakal.

"Poradím vám," pravil Havel, "zajděte si do Lučice k doktorovi a ten vás určitě vyléčí." Tam jsem už byl, zaskuhral mužík.

"Poradil mi, abych si našel nějaké lepší bydlení, prý mě škodí nejvíce hluk. Nevíte o nějakém vhodném lese?"

Hmm, to bude těžké," řekl pradědeček, ledaže by se vám hodila stará školka. Je tam taková houštinka a kolem ní drátěný plot.

Rozešli se a dva tři měsíce bylo ticho. Po lesním muži jakoby se slehla zem, až jednou - bylo to už na podzim - jde pradědeček náhodou kolem školky a někdo na něho volá.

"To jsem já. Anastazius!!"

Pradědeček zabloudil očima k okraji houštinky - a otevřel úžasem ústa. Na hromádce kamení stojí človíček jako palec.

Zemědělské noviny z 14.listopadu 1983

Epigram A. Travěnce:

Copak to poprchá
z lípy z vrška?
Aj, to Prchalových
písní celá sprška

Tento epigram potvrzuje dobrou úroveň veršů i prózy pro dospělé zveřejněné v časopisech a novinách:

Nový lid, Niva, Rozkvět, Venkov, Národní politika, Kultura, Květy, Zemědělské noviny, Práce, Pražský ilustrovaný zpravodaj, Beseda našeho venkova...

Dále v časopise Rozkvět vyšla rozsáhlá povídka Země voní, měla vyjít knižně a ve Venkově román Domove.

S p o l u p r á c e s rozhlasem

Beseda o knižnici „Máj“, pásmo z knihy Obětovaný usměv, dále ukázky z novely Zklamání, několik povídek pro dospělé, např. Zkouška a další (deset výňatků z jeho odborné knihy Vychováváme děti).

S p o l u p r á c e s československým filmem

Jednalo se o zfilmování povídky „Kabát pro Evičku“.

Učil dětské čtenáře, aby si uměli všimnout třeba obyčejně stráně, i když by to nebyla ta Pilařova, o které rád psával. Aby s citem přistupovali ke každému živáčkovi, protože všichni mají své životy i své bolesti: srnečka, pstruh i třeba sokol. A potřebují svůj les, louku, čistou vodu, a jako lidi i lásku.

V Komeniu, učitelském nakladatelství, v 1947-48 redigoval Broučkovu knihovnu.

Pseudonyma a šifry, kterých používal:

P. Janovec, J. v Prchal, J.P.: Jpl -ch- -já-

Z jeho tvorby :

Pověst o Režné paní

V Lučici u Pavlíků drali peří. Venku mrzlo, až uši upalovaly, všude ležela pořádná vrstva sněhu. Tím příjemněji bylo ve světnici. Pavlíkův dědeček seděl u kamen a dýmal ze své dřevěnky, menší děti si hrály na peci. Větší seděly se ženskými, které draly peří. Jak bývalo zvykem mluvilo se

o všeličems: o počasí, o nemoci, o hospodářství, o dobytku. Potom se přešlo na zkazky, pověry a pověsti. Znaly jich dost, mluvily jedna přes druhou.

Náhle vkročil do světnice hospodář. Jak otevřel dveře, zdvihlo se na stole peří, sedrané i nesedrané, a zatančilo kolem rozžaté lampy.

"To jako by sem vešla Režná paní!" zasmála se Šimánkova babička.

"Režná paní" otázala se děvečka, která sloužila u Pavlíků. Nebyla zdejší, proto by byla tuze ráda věděla, koho tím babička myslí.

Když i děti za pecí nechaly hry, a když se i ostatní dotazovaly, nezbylo babičce, než aby vypravovala.

"Inu, to je tak, povídá se, že v Dobré Vodě žila asi před půldruhým stoletím Režná paní. Když zemřela, neměl její duch pokoj, strašil. Nejčastěji jí bylo možno vidět na Pannině louce nebo u Turkova palouku. Mnozí lidé ji potkali, ale když na ně kývala, dostali strach a utekli. Mnozí jí litovali, ale také se na ní hněvali, že nedá lidem pokoj."

"Babičko, a jak to souvisí s peřím" zeptaly se nedočkavě děti.

"To je zase jiná. Jednou, už je tomu hezkých pár let, drali v kterémsi stavení v Dobré Vodě peří. Venku nebylo zrovna příjemně. Vítr skučel jako zpráskaný pes, házel sypký sníh do oken. Nedbali toho. Povídalo se, povídalo - však to znáte, až se došlo na Režnou paní. Hovořili o ní všelijak, dobře i špatně. Pojednou zaburácel silněji vítr, dveře i okna se rozevřely, světlo zhaslo - peří zavířilo po světnici. Všichni jako by zkameněli. Vzpamatovali se teprve, když se již vítr utišil. Zavřeli okna a dveře, Rozsvítili světlo. Teprve teď viděli celou spoušť. Peří drané i nedrané v jednom chumlu a ve všech koutech. Tak se prý Režná paní pomstila svým posměváčkům.

Děti ani nedutaly, neboť se jim babiččino vypravování velice líbilo.

Až Pepík se zvědavě otázal:

"A je to babičko, jistá pravda?"

"Chlapče, to nevím. Sama jsem při tom nebyla. Ale vypravuje se to jako pověst o Režné paní."

"A znáte tu pověst, babičko?" Mohla byste nám jí vypravovat?" žadonily teď ženské, ač jim dosud přebíhal po těle lehounký mráz.

"I znám, znám... A pročpak ne, ráda vám ji povím. Domů ještě nepůjdeme, aspoň nám ujde dlouhá chvíle. Ale nebudete se potom Režné paní bát?"

"Nebudeme!"

Všichni dělali hrdiny bez bázně a strachu, proto babička začala vypravovat.

"Asi před dvěma sty lety - bylo to za časů císařovny Marie Terezie - žila v blízké Dobré Vodě svobodná žena. Byla již starší. Svobodná zůstala proto, že byla jako chlap, že se nenašel mládenec, který byl jí odvedl k oltáři. Měla mužské způsoby, jezdila ráda na koni. Jak stárla, zanevřela na lidi a přála si mít hodně majetku, aby jim dokázala, že jimi pohrdá.

Ve zdejších lesích, které byla tehdy náramně hluboké, žila baba čarodějnice. K té se uchýlila o radu.

"Slyš babo, ty mnoho víš a také, mnoho zmůžeš! Pověz mi tedy, prozrad' jak bych mohla nabýt jmění a moci!"

"Chachacha - zachechtala se baba. "Víš ty osobo, co ode mne žádáš? Mohu ti vyhovět, ale dobře vše rozvaž, neboť jde o spásu tvé duše."

"Ať - beztoho mě lidé nemají rádi! A duše? No, řekni, k čemu je mi duše? Jen porad', babo dobře se ti odměním!"

"Dej tedy pozor! Připrav pole a zasij len, A až budou na Velký pátek v kostele číst pašije, dej se do práce. Před', utkej přízi a ušij z ní režnou košili! Dokážeš-li to a budeš-li košili nosit, všechno, pravím, všechno se ti pak úplně zdaří."

Žena odešla. Byla nyní plná nadějí. Co jí baba poradila, to také vykonala. Lidé o ní říkali, že se spolčila s ďáblem, když tak veliký svátek znesvětila, a nenáviděli jí ještě více. Žena však na to nic nedala. Nosila režnou košili, zpanštěla. Všechno se jí dařilo.

Říkali jí Režná paní.

Ale Režná se nespokojila s prvními úspěchy. Toužila výše a výše. Vzpomněla si, že by mohla založit skelnou huť. I vypravila se do Vídně a brzy dosáhla povolení k stavbě.

A tak zavládl v tichých posázavských lesích pojednou čilý ruch. Huť brzy stála, dělníků přibývalo. Sousedé byli rádi, že je přijala do práce, a Režná paní byla spokojena, že jim může poroučet.

Ale brzy poznala, že nemá ve svých lesích dostatek paliva. Huť byla nenasytá. Správce se tvářil vážně a v okolních vsích se škodolibě usmívali. Režná paní si však vždycky dovedla poradit.

Jedné noci sedla na koně a poručila čeledínům, aby jí následovali. Zajela hluboko do malčínských lesů a přenesla mezníky do malčínských pozemků. Celou noc takto pracovali, teprve k ránu byli hotovi.

Malčínští sousedé se nemálo podivili, když našli na svých pozemcích cizí mezníky. Spěchali do Dobré Vody a Režné paní vytýkali její ošklivý skutek. Vždyť jim zabrala jejich lesy! Ale paní si je změřila zlobným pohledem a pánovitě řekla:

"Co chcete? Mezníky ohraničují mé pozemky. Není-li vám to vhod, domníváte-li se, že vám bylo ublíženo, hlase se o své právo před soudem, ráda se tam dostavím."

Co měli dělat?

Došlo skutečně k soudu. Dostavili se malčínští sousedé, dostavila se i Režná paní. Sousedé měli právo zapsané v knihách, byli si tedy jisti, ale div divoucí: nepochodili. Paní měla na sobě režnou košili, a proto vyhrála.

I vraceli se smutně do vsi a proklínali Režnou paní.

"Kéž by ani po smrti neměla pokoj!"

Přáli jí všechno nejhorší.

Ještě jinak uměla Režná paní ochránit svůj majetek. Měla-li někam odcestovat, přičarovala vždycky podobu svého obličejce na okno, aby se lidé domnívali, že je doma, a báli se jí nějak uškodit.

Jmění Režné paní neustále vzrůstalo, ale zároveň vzrůstal také její nepokoj. Bála se, aby jí někdo neokradl, a ve dne v noci přemýšlela, kam by ukryla své bohatství. Ani spát už proto nemohla, málo jedla - každý pohyb jí lekal.

"Zlé svědomí, babičko," ozvala se kterási dračka.

"Jednou k sobě zavolala do huti cizího zedníka. Když přišla noc, probudila kočího, rozkázala mnu zapřáhnout do vozu a naložit na něj těžkou bednu. Zedník si musel s sebou vzít všechny potřebné nástroje. Potom oběma zavázala šátkem oči a jezdila s nimi dlouho po lesích. Posléze zastavila, sňala jim šátky a poručila udivenému kočímu:

"Tady kopej!"

Kočí se dal do práce a brzy vykopal hlubokou jámu.

Režná paní pak poručila zedníkovi:

"Dobře ji vyzdi!"

Když bylo dílo hotovo, vložili oba bednu do jámy a jámu zaházeli.

Co v bedně bylo, to věděla jenom Režná paní. Oba pomocníci byli však pevně přesvědčeni, že v ni byly samé peníze. V té myšlence je utvrdila i skutečnost, že je paní za jejich práci bohaté odměnila. Museli jí však přísahat, že o svém nočním dobrodružství nikomu nepovědí a že také sami nebudou hledat, kde bednu zakopali.

Jak se dostali do lesa, tak se také z něho vrátili. Kočí sice nedbal přísahy a snažil se místo vypátrat, ale nadarmo. V hlubokých dobrovodských lesích odpočívá dodnes veliký poklad. Mnoho lidí se už namáhalo, aby je našlo, ale dosud se to nikomu nepodařilo.

"Mně by se to jistě povedlo!" rozumoval Pepík. "Kdyby mě pannin duch zavolal, šel bych k ní. Jistě by mi ukázala, kde mám poklad hledat."

"Pochybuji, chlapče," řekla babička. "Režnou paní uvidí jenom člověk, který se narodil v první neděli po novu, a ty ses nenarodil ani v neděli."

"A co se stalo s Režnou paní?" otázala se děvečka. "Vždyť jste nám to, babičko, vlastně nedopověděla."

"Co se s ním stalo? Brzy potom zemřela. Protože ji malčínští sousedé prokleli, nemá ani v hrobě klid. Každý den v poledne a o půlnoci obchází od mezníku k mezníku za trest, že je dala podvodně zasadit."

"Je bíle oděna, vidíte, babičko?" zeptal se Pepík.

"Bíle, synáčku, bíle."

Babička domluvila, děti šly spát a sousedky se rozešly ke svým domovům. Byla pěkná zimní noc.

Podle historické skutečnosti založil skelnou huť v Dobré Vodě roku 1725 pražský měšťan Jirí Jan Hogl. Po něm měly D. Vodu tři panny, nejspíše jeho dcery, z nichž nejstarší se vyznamenávala srdnatostí a mužným chováním. Zdá se, že tyto její vlastnosti daly podnět k výše uvedené pověsti.

O velikém smrku

Nedaleko Dobré Vody stávalo před mnoha lety osamělé stavení. Na malém domku, pokrytém doškovou střechou nebylo celkem nic zvláštního. Zato kdekoho upoutal obrovský smrk, který rostl v samém rohu zahrady. Byl tak vysoký, že vynikal nad své okolí.

V době, o které pověst vypravuje, patřila chaloupka s velikým smrkem domkáři Janu Hazukovi. Byl to pořádný a pracovitý člověk, který nikdy nikomu neublížil. Proto ho lučičtí a dobrovodští sousedé upřímně ctili a milovali.

Když zemřel, zdělili jeho domek dva synové, Josef a Jan. Starší Josef byl věrným obrazem svého otce. Byl tichý a neobyčejně pracovitý. Ovšem jinak tomu bylo s mladším Janem. Zdělil sice po otci jméno, ale nebyl ho ani zdaleka hoden. Zatímco se starší bratr plahočil na polích, nebo kácel v lese, Jan se doma povaloval po stavení a lenořil.

Marně mu Josef domlouval, aby se něčeho chytil, aby zbytečně nazahálel. Marně ho prosil, Jan se mu jen chytrácky uškleboval. Nejhorší Janovou vlastností nebyla lenost, ale lakota, úžasná lakota, jaké jsou schopni jenom lidé, které omámil zvonivý hlas kovových peněz. Schovával peníz k penízku a neustále přemýšlel, jak by jich lehko nabyl. Pracovat se mu nechtělo. I přibývalo peněz jenom pomalu, ačkoli šidil staršího bratra, jak jen mohl.

Jednou, když se zase povaloval na zahradě, upoutal jeho pozornost veliký smrk. Chvilí se na něj se zalíbením díval, neboť se mu líbil jeho rovný kmen i košaté, pravidelné rostoucí větve - potom mu však hlavou blýskl ďábelský nápad.

"Co kdybych ho skácel a dřevo výhodně prodal?" řekl si, a v očích se mu podivně rozsvítilo. Viděl hromady krásného dřeva i vonící chvoje.

Slyšel zvuk kovových peněz. Byl zcela v zajetí své nepřeknné myšlenky.

Když Josef přišel k večeru domů, vytasil se Jan se svým plánem. Měl za to, že jej bratr určitě schválí, že mu smrk příštího rána pomůže skácet. Sotva však domluvil, stáhla se Josefova tvář hněvem.

"Smrk? Smrk bys chtěl skácet? I ten ti už překáží? Nikdy! Povídám nikdy! Stojí na naší zahradě jistě tři sta let a bude tam stát i nadále. Kdyby ses opovážil na něj sáhnout, budeš za to krutě potrestán! Což nepamatuješ, jak otec o něm mluvil? Jeho smrk! Náramně brzy zapomínáš!"

Josef byl bratrovým nečekaným návrhem podivně zneklidněn. V noci spal jako na vodě, neboť ho strašila myšlenka, že smrk nezachrání, že je lakotný Jan jistě skácí. Celé ráno na to myslel. Pracoval na poli jako jindy, ale každou chvíli se neklidně pohlížel k domovu, aby se přesvědčil, zdali strom ještě stojí.

Stál, stál - dobře jej viděl. Ale najednou - co to? Najednou se mu zdálo, že se smrk maličko zapotácel a že se prudce řítí k zemi.

Prozřel si honem oči, jako by tomu nemohl uvěřit. Byla to skutečnost, po smrku ani památky.

Vykřikl, zavolal a dal se do běhu, jako by tím mohl něco zachránit. Utíkal jako o závod. A když se konečně dostal k domku, zjistil, že veliký smrk opravdu leží. A pod ním - ano, není to mýlka, pod ním ležel jeho lakomý bratr Jan. Mrtev.

Bezedná studánka

Až jednou půjdete z Lučice do Olešnice, našli byste cestou nad Panskými loukami nevelikou studánku. Říká se o ní, že je bezedná a vypravuje se o ní několik pověstí.

Jednou k večeru přijel do Lučice německobrodský forman. Přivezl do hostince pivo. Protože bylo velké teplo, po práci si sedl do výčepu a vesele popíjel. Sice měl ještě cestu do Olešnice a přes Okrouhlici do Brodu, ale v této chvíli jako by na to docela zapomněl. Společnost byla veselá a pivo znamenité.

Hosté se bavili, vypravovalo se páté přes deváté a až se dostali ke strašidlům. Někdo pronesl: "Na panských loukách se pasou ohniví koně. Dědeček Šimánků je tam několikrát viděl.

"Pásli tam právě a ohniváci mu schválně znepokojovali stádo."

"Chtěli je zavést k Bezedné studánce a utopit je."

"Do studánky prý potom také naskákali..."

"Kdybyste nemluvili!" smál se forman. "Vypadá to, jako byste mě chtěli strašit. Tolik let už jezdím z Lučice do Olešnice, a ještě jsem ohnivého koně neviděl. To měl Šimánkův dědeček před očima asi pořádnou mlhu."

"Jen buďte zticha! Jezdíte ve dne, nemůžete tedy nic vidět. Věřte nebo nevěřte - Šimánek je pravdomluvný člověk. Ostatně - viděli je i jiní a možná..."

Lučický soused nedořekl. Pohlédl oknem do dvora, kde se už zatím setmělo, a významně se usmál.

"I jen to dořekněte!" vyzýval ho forman.

"Chcete-li, milerád... Možná, že je uvidíte i vy, pojedete-li dnes po cestě k Olešnici."

"Taky, že pojedu, abych vám ukázal, že nedám na vaše povídačky!" rozkřikl se forman. "Takové babské tlachy mě nezastraší."

Forman jezdíval zpravidla po silnici, třebaže si maličko zajel, ale dnes se rozhodl, že pojede po cestě, i kdyby se mu měl vůz rozsypat.

V hostinci nastalo podivné ticho. Seděli tu mnozí lidé, kteří už dávno nevěřili ve strašidla, ale pochybovat o Bezedné studánce - ne, to se jim přece nechtělo.

"Jenom si jeďte pěkně po silnici", krotil formana bodrý hostinský. "Než se nadějete, bude tu noc, a cesta podle luk je nevalná. Rozsype se vám kolo - a nedovoláte se pomoci. Tam se pohodlně nepojede."

"Pojede - nepojede - to je už je má věc!" hněval se podrážděný forman. "Nejsem malé dítě, abych k vám chodil pro rady. To byste mohl vědět."

Vstal, zaplatil a chystal se ihned k odjezdu.

"Jak myslíte, přáteli. Chtěl jsem svá jenom upozornit, proto se na mne nemusíte hněvat."

"Jenom, aby ho to nemrzelo!" prorokovali sousedé, sotvaže forman vyšel z hostince. "I ohnivého psa tam jednou viděli!"

Mezitím forman otevřel vrata a vyjel. Pravda, tma ho poněkud překvapila, tak si to vskutku nepředstavoval, ale měl zahrnout nahoru? Co by mu řekli? Co by si o něm pomysleli? Jistě by se mu smáli. Ne, ne pojede cestou!

Práskl do koní, až se sudy pohnuly, a zahrnul doleva.

Přes ves se mu jelo vesele - bylo tam dosud živo - ale když přijel za Šimánkovu stodolu, padl na něho strach. Marně si dodával odvahy.

Cesta běžela doleva. K Panským lukám se mu jelo pohodlně, koně nemuseli ani táhnout, ale pak, když se dostal do lesa, cesta stoupala. Byla rozbitá až hrůza - kola hrozivě rachotila, vůz ošklivě sténal a nebezpečně se nakláněl.

Formanovi bylo pojednou horko. Co sis to vlastně nadrobil? Kdyby se mohl vrátit, určitě by se vrátil, ale v těchto místech by neotočil ani za milion. Tma jako v pytli, vpravo i vlevo les, hluboká stráž. Ach, že se dal unést hněvem, že dělal takového hrdinu!

Litoval, ale bylo už pozdě.

Když se konečně dostal nad les, cesta klesala v nehluboké údolíčko. V té chvíli zapomněl forman dýchat, neboť se právě blížil k Bezedné studánce. Ležela od něho necelých třicet kroků - a on o ní prve pochyboval! Je-li pravda, viděl-li Šimánek skutečně ohnivého koně - co potom?

E - co by si lámal hlavu! Přejede a bude po strachu. U olešnických polí

si už ani nevzpomene.

Forman práskl do koní - ale nepřejel. Sotva sjel těžký formanský vůz na nejširší místo údolíčka, pojednou cosi ve voze prasklo, a než se vozka nadál, koulely se sudy do příkopu a odtud k Bezedné studánce.

"Prrrr! Prrrr!" zavolal ihned na koně a trhl opratěmi. Nevěděl vlastně, co dělat. Vzápětí opratě pustil a hnal se za sudy, které se od něho již dosti vzdálily. Chytil první a valil je vzhůru. Ale sotva se s ním dostal na cestu, vyklouzl mu sud jako zázrakem z rukou - a byl znovu na paloučku. Rozběhl se chvatně za ním, dostal se až ke studánce, a tu - Forman div nezkameněl.

Ze studánky vyskočil právě ohnivý kůň, divoce zařehotal, zablýskl očima a uháněl vzhůru... A za ním druhý, třetí a čtvrtý...

Forman už nepočítal. Kolena se pod ním rozklepala, zuby zimničně zacvakaly.

Jak dlouho stál, to se vlastně nikdy nedověděl.

Pojednou se jako zázrakem rozjasnila obloha, vyskočily hvězdy, zasvítíl měsíc. Olešnická cesta byla celá zalita jeho stříbrem.

Ohniví koně běhali neustále kolem vozu, řehotali a frkali... Oheň z nich vycházel, sršel jim z nozder.

Kolik jich bylo, forman nevěděl. Noví a noví vyskakovali ze studánky, že se nemohl ani dívat.

V bezmezném strachu začal opět válet sudy. Byla to zbytečná, nekonečná práce. Jakmile dostal sud k vozu, vyklouzl mu vždycky z ruky a koulel se lehce zpátky.

Minuty prchaly - a nic se nezměnilo. Ohniví koně byli stále divočejší. Běhali kolem vozu jako o závod, lákali jeho dobré valachy ke studánce.

Hrozil se toho, co by se stalo, kdyby se vůz neporouchal. Bezedná studánka před ním v měsíční záři svítila jako stříbro. Svítila a lákala...

Forman si sedl do příkopu a zakryl si rukama chvatné oči. Marně. Obraz mu nezmizel, viděl je před sebou stále.

Konečně se ozvali v Olešnici kohouti!

Zakokrhál první, zakokrhál druhý - a ohniví koně zmizeli, jako by se pod nimi slehla země.

Kolem studánky bylo náhle ticho.

Vysílený, polomrtvý forman usnul.

Když se vzbudil, svítilo již na obloze slunce. Nezvyklé lože ho velmi překvapilo.

"Ach, to byl ošklivý sen!"

Vzpomněl si matně na noční příhodu, ale rozbitý vůz a zakoulené sudy mu připamatovaly hroznou skutečnost.

Pomaloučku se doplížil do Lučice. Přišel prosit sousedy o pomoc. Když ho uviděl známý kovář, nemohl prý ho poznat. Formanovy vlasy za jedinou noc zbělely.

"Co se vám stalo?" vyptával se ho. A forman tiše vypravoval.

Do Brodu se dostal až pozdě odpoledne. Sotva dojel, ulehl a dlouho stonal. Zápasil se smrtí. Když se konečně přece uzdravil, rozhodl se, že se z Brodu vystěhuje. A učinil tak.

Do Lučice a k Bezedné studánce se už nikdy v životě nepodíval, ale pověst tu po něm zůstala.

.....

Podle Olešnického potoku, který vtéká nedaleko Dobré do řeky Sázavy, táhnou se rozsáhlé louky. Říkají jim Panské. Na podzim, když lidé sklídí otavy, přihánějí sem pasáci stáda dobytka. Kdysi tu pásli koně, někdy i v noci.

Jednou, už je tomu jistě mnoho let, přihnali sem lučičtí pasáci stádo koní.

Byla krásná teplá noc - vycházel právě měsíc - a tak to nikomu nevadilo.

"Trochu se prospíme a po půlnoci poženeme domů" povídal dědeček Šotolů a rozkázal chlapcům, aby střídavě hlídali.

"To víte, já jsem už starý," omlouval se jím s úsměvem, ukládaje se ke spánku.

"Kdyby vám však koně někam zaběhli, ihned mě vzbudte!"

"Buďte bez starosti!", mávl rukou Pavlíkův Jenda. "My to už nějak zařídíme. Abyste si nemysleli, že se chci hlídání vyhnout, hlásím se o ně první."

"Dobře", souhlasil Říhův Jindřich, "ale za hodinu mě vzbud', abychom se všichni vystřídali."

Když se dohodli, lehli si tiše k dědečkovi a za chvíli spali, jako když je hodí do vody.

Pavlíkův Jenda si sedl u lesa, aby dobře viděl po širokých loukách, a pozorně hlídal.

Noc byla teplá a tichá, jen koně občas zafrkali nebo zarehtali. Hvězdy zvědavě vykukovaly z jasné oblohy, měsíc se přívětivě usmíval.

Hodina uběhla dřív než se Jenda nadál. Koně se pokojně pásli, i probudil lehce Jindřicha a sám si pak lehl na jeho místo.

Jindřichovi se jaksi nechtělo. Před chvílí tvrdě usnul, byl trochu rozespalý - a nechtěl to Jendovi přiznat. Dlouho se nerozmýšlel. Sedl si na břeh, položil hlavu do dlaní, jako by jenom podřimoval, a vzápětí usnul.

Když se pak probudil, dlouho nevěděl, kde vlastně je. Až odpočívající kamarádi mu připamatovali nezvyklou noční pastvu.

Jindřich si náhle vzpomněl na koně a rozhlédl se chvatně po lukách.

Koně nikde. Aspoň je nyní neviděl.

"Snad zašli doleji," řekl si tiše pro sebe a rozběhl se honem k potoku.

Opravdu! Ještě neuběhl ani sto kroků - a už je uviděl. Pásli se pokojně pod strání.

Ale co to?

Jindřich se trochu polekal. "Tolik koní jsme přece neměli! To se nám asi pomíchali s olešnickým stádem. Panečku, tohle by mohlo špatně skončit. Neznají se, budou do sebe bít".

Jindřich už nečekal. Utíkal, vrátil se, aby probudil spící kamarády.

"Co je?"

"Copak se stalo?"

Když uslyšeli o cizích koních, byli ihned na nohou.

"Ještě aby se nám tu potloukli, to by nám scházelo," lekal se dědeček.

"Spěchejte chlapci, spěchejte!"

Sám běžel první.

"Haou, haou!" zavolal hlučně po lukách, neboť chtěl probudit ospalé olešnické pasáky. "Pojďte si honem pro koně!"

Nikdo se mu však neozval. Jen ticho leželo v hluboké kotlině, sevřené z obou stran pásem lesů.

"Tohle je pěkný pořádek!" zlobil se dědeček a utíkal, co mu nohy stačily.

Zastavil se však brzo. Sotva sto kroků před sebou uviděl známé koně a mezi nimi - klame ho snad zrak? Deset koní tam stálo, jeden jako druhý, deset překrásných ohniváků!

Vtom už tu byli také chlapci a s hrůzou pohlíželi na nevidané divadlo.

Snad by tu stáli až do rána, kdyby je byl dědeček nevzpamatoval.

"Chlapci, musíme koně vymíchat, jinak to špatně dopadne."

Všichni souhlasili. Zapráskali biči a blížili se opatrně ke stádu, které se maličko hnulo. Potom se všemožně snažili, aby zahnali koně do bezpečí.

Šlo jim náramně špatně. Sotvaže odehnali jednoho koně na bezpečné místo, vběhl jim za chvíli jako naschvál mezi divoké stádo. A tak měli stále co dělat.

Pojednou ohniví koně nápadně zneklidněli. Divoce zafrkali, bujně si poskočili a potom se prudce rozběhli ke stráni.

"Honem za nimi!" rozkřikl se dědeček, neboť zjistil, že s sebou odvádějí nejhezčího vraníka.

Chlapci se nedali dvakrát pobízet. Utíkali do stráně jako o závod, za chvíli byli na olešnické cestě.

Koně teď před nimi jenom klusali, takže jim všichni dobře stačili.

"Kam půjdou!" zeptal se dědeček, když všechny pokusy o vysvobození vraníka selhaly.

Že by odbočili doleva, to ho nenapadlo, ani ve snu.

Když se tak stalo, pochopil, že je zle. To už stáli s chlapci na pokraji lesa a s hrůzou očekávali, co se stane.

Koně šli pomalu, klidně. Ještě se ohlíželi, jako by lákali své pronásledovatele ke studánce. Pak se už nerozmýšleli. První kůň skočil do studánky, skočil i druhý a než mohl dědeček na milého vraníka zavolat zmizeli všichni.

Kolem bylo ticho, ani lísteček se nepohnul.

"Bezdná studánka -" zašeptal dědeček. "Teď tomu věřím."

"Bezdná studánka -" opakovali po něm chlapci.

Nejlepší kůň byl pryč. Dědečkův nejlepší kůň!

Vraceli se smutně na louku.

Škoda pěkného koníka!" pravil po chvíli dědeček, ale veliké štěstí, chlapci, že to nedopadlo hůře. Mohli jsme být všichni v Bezdné studánce."

Nikdo se neozval.

Sehnali stádo, které už zase se pokojně páslo, a vrátili se tiše do vsi.

Kdyby se dědečkovi neztratil kůň, nikdo by jim nevěřil. Tentokrát se však polekali všichni.

Dlouho, předlouho se pak na Panských lukách nepáslo. Lidé se báli Bezdné studánky.

O vodníkovi

V Bártově rybníce, který leží mezi Lučici a Kozincem, žil kdysi vodník. Jednou v létě vezl lučický Šimánek do mlýna žito. Přijede k rybníku, mrkne

do olší - a najednou spatří vodníka. Seděl si tam na pařezu jako doma. Šimánek byl kurážný člověk. Hbitě se sehnul, popadl kámen - a tu máš! Uhodil milého vodníka do zad.

"Jejda!"

Vodník zahekal, skočil do vody, zahrozil pěstí a zvolal:

"Počkej, tohle ti strejče, přijde draho!"

Šimánka zamrazilo v zádech, ale mlčel. Jen koně popohnal, aby byl raději ve mlýně. Ostatně - jakýpak hovor s takovou potvorou!

Když se vracel zpátky, byl rybník tichý. Po vodníkovi ani stopy.

"Aha, dostals strach!" zasmál se Šimánek a zapráskal vesele bičem.

"Bodejt', budu se tě bát! Však bych ti jich naměřil!"

Do Lučice se dostal bez nehody. Celý týden měl pokoj. Když však po týdnu odvážel ze mlýna mouku, uslyšel za sebou podezřelý šramot. Ohlédl se zvědavě a strnul hrůzou. Na voze seděl vodník a rozvazoval klidně pytle. Cesta byla už bílá.

"Co to děláš?" rozkřikl se na vodníka Šimánek. Potom napřáhl bič, jako by chtěl zeleného mužíka švihnout.

Ale nešvihl. Vodník se pojednou hlasitě zachechtal a hup - už byl v rybníce. Šimánek práskl do koní a ujížděl ke vsi, jak když hoří. Od té doby se rybníku vyhýbal. Měl strach, aby se s vodníkem opět nesetkal.

Strýček Šotolů z Lučice sekal jednou zrána na pokraji Bártova rybníka, který byl toho roku hodně vyschlý, husté rákosí. Jak tak zamyšleně seká, pojednou před ním vyskočil z rákosí bílý kůň a hnal se divoce k vodě. Strýček nečekal, vytáhl pohotově z kapsy lýčený provaz a milého koníčka chytil.

Koník rázem zkontroloval jako ovečka a dal se klidně odvést do Lučice.

"Mámo", povídá radostně Šotola, když přivedl bělouše na dvůr, "vedu ti pěkné hovádko. Podívej se mu dobře na spodní pysk. Je to vodník. Bude nám dobře sloužit a nijak nám neublíží, nesmí však nikdy dostat ani kapku vody."

"Co bych mu ji dávala?" usmívala se Šotolová. "Však si ho vezmeš sám na starost. Jak si ho upravíš, tak si ho upravíš. Mně do bělouše nic není."

Šotola odvedl koně do stáje - a bylo dobře. Od té doby měli o potah postaráno. Bělouš tahal, že bylo radost se za ním dívat. Odvezli obilí, zorali kdejaké strniště, zaseli žito i pšenici. Potom už koník odpočíval.

Jednou přišla k Šotolům na návštěvu provdaná dcera. Vejde do dvora a slyší, že ve stáji řičí kůň.

"Tohle je pěkné hospodářství," povídá si jen tak pro sebe a spěchá do stáje, aby za otce koně napojila. Jistě někam odběhl a na bělouše zapomněl.

Vešla do stáje, nabrala půl putny vody a nalila ji koníkovi do žlabu.

"Tu máš chudáčku, napij se!"

Koník spokojeně zařičel, hnal se žíznivě ke žlabu a ...

Šotolova provdaná dcera vykulila zděšeně oči.

Místo koně stál nyní ve stáji malý, zeleně oblečený mužíček.

"Tak vám pěkně děkuji - chacha".

Nežli se vzpamatovala, vyběhl chvatně na zápraží a potom upaloval po dvoře, jako by ho někdo honil.

.....

Jednou k večeru se Kolářova teta vracela z panského lesa. Vezla plný trakař dříví. Náklad byl těžký a tak teta musela každou chvíli odpočívat. Když se dostala na samý okraj komárovských lesů, zaslechla náhle podivný skřek. Pohlédla zvědavě doprava a žasla. Na vysokém břehu divokého potoka sedělo polonahé dítě a žalostně plakalo. "Takový nerozum! Nechají dítě na kraji lesa a vůbec se o něho nestarají!"

Teta byla po širém kraji známá jako dobračka a tak shodila pár polen a milé dítě naložila. "No vidíš maličké, pojedíš jako pán. Aby ti nebyla zima, zabalím tě do teplého šátku."

Dítě se utišilo a spokojeně se usmívalo. Teta zvedla trakař - byl nějaký těžký - zavravorala, ale přesto ujížděla ke vsi. Dojela až k Bártovu rybníku. Teprve tam si chtěla odpočinout. Ale co to. Z trakaře pojednou dítě bystře seskočilo a s chechotem uhánělo k vodě. Milá teta celá vystrašená, běží za ním. "Počkej, nebo tam spadneš!" Doběhla k břehu, sotva popadá dechu - a z vody se místo děťátka na ní šklebil nemladý vodník. A jak se panečku smál!

"Pfuť, měl by ses stydět ty starý rošťáku!" ulevila si teta rozhorleně. Na tuhle příhodu s vodníkem nikdy nezapomněla. Často ji dávala k dobru a kdykoliv se vracela z lesa, nikdy se již neohlédla. Tak důkladně jí zelený mužík vystrašil.

.....

Strýc Turek z Janovce měl se zeleným mužíčkem zase jiné zkušenosti. Jednou - bylo to takhle na podzim vezl do Okrouhlice s kravami brambory. Šlo to jenom pomalu.

Když se vracel s prázdným vozem potkal v Mezníku staršího člověka. Silně kulhal na pravou nohu,

"Pantáto," zahuhňal, sotvaže se k němu Turek přiblížil, "svezte mě kousek!" Jdu od rána, nohy mě ukrutánsky bolí, div nepadnu."

"I milerád! Jen si sem vlezte a pohodlně se tu uložte. Mohu vás svézt až do Janovce, Odkudpak jděte?"

"Až z Volichova, pantáto - jestli to tam znáte. A to jsem byl ještě na Lipnici!"

"Pěkně děkuji! Smál se Turek. "To jste se pořádně prošel. A kam máte vlastně namířeno? Kdybyste chtěl, mohl byste u nás v Janovci přespat. Ráno by se vám šlo pohodlněji."

Človíček jen cosi nesrozumitelně zahuhňal a potom už mlčel. Zavřel oči a podřimoval. Turkovi se zdálo, že spí. I nechal milého človíčka na pokoji a hleděl si jenom svého potahu.

Jelo se mu dobře. Nežli se nadál, byli u potoka.

Teprve teď se mužíček probral z podivné dřímoty a hup - seskočil vozu. "Copak to děláte?" zavolal na něho Turek. "Jedu dále, můžete se ještě svézt."

"Děkuji vám hezky, pantáto, až zase jindy! Já už jsem doma!!

Turek si promne oči - a co to? Místo starého člověka vidí vodníka. Upaluje k potoku jako divý.

Jindy? Já ti dám jindy! Přiblížíš-li se mi ještě k vozu, dostaneš jich bičem tolik, že je nestačíš ani spočítat."

"I ne pantáto, i ne! Abyste věděl, zrovna zítra mě svezete!" křičel na

něho vodník.

"Mlčíš, ty skrčenče! To bych se na to podíval!"

Turek si odplivl, práskl bičem a ujížděl k domovu. A příštího den dával dobrý pozor, aby se mu k vozu nikdo nepřiblížil.

Když se vracel z Okrouhlice, pojednou buch. Vůz se mu v Mezníku zastavil, jako by narazil na velký kámen.

"Copak se stalo"? Prohodil pro sebe Turek.

Seskočí z vozu, dívá se pod kola - a tu máš! Pod předními koly kus dřeva. Někdo je asi vytáhl z metru a po cestě ztratil.

Turek maličko couvl, dřevo vytáhl, hodil do vozu a ujížděl k Lučici.

Přijede k potoku, kde ho včera tak ošklivě překvapil vodník, a ohlédne se k němu zvědavě.

Vtom hup! Z vozu seskočí vodník, zařičí jako hříbě a uhání k vodě jako vítr.

"Turku, Turku, děkuji, že mě svezl! Jsi zato chlapík. Turkuůůů!"

Turek se otočil, koukl do vozu - vůz byl prázdný. Po dřevě ani památky. Toť se ví, že už nečekal. Práskl bičem a ujížděl k Lučici.

Vodník vyhrál.

.....

Strejček Vrzáků z Lučice býval před lety, dokud byl ještě malý, veliký ctitel ryb. Proslídil všechny potoky kolem Lučice, věděl o kdejakém pstruhu a rád si zapytlačil také v Bártově rybníku. Marně mu mlynář vyhrožoval. Strejček byl však po čertech chytrý, nedal se chytit ve dne ani v noci.

A přece se stalo, že pytláčení nechal!

Jednou k večeru ležel v hustém rákosí u lesa a pozoroval bedlivě splávky svých udic, jež se na tiché hladině maličko pohupovaly. Vybral si znamenité místo. Věděl už předem, že se za chvíli splávek znatelně pohne a že s pak zvolna rozjede daleko od břehu. Na to strejček čekal, neboť se mu už dávno líbili Bártovi vykrmení kapříci. Zaseknout uměl tak dobře, jako nikdo jiný. Ani jediný kapřík se mu ještě nevysmekl. Stačilo, aby maličko švihl prutem - a už byla ryba na břehu.

Také tenkrát strýček měl velké štěstí. Sotva se sluníčko schovalo za huťské lesy, pohnul se trochu pravý splávek a ve chvílce visel na udici kapr. A jaký kapr, panečku! Strejček se zrovna lekl, když ucítil v ruce jeho prudký náraz.

Už se nerozmýšlel, strach z něho spadl. Klekl si do hustého rákosí a oběma rukama kapra hbitě přitahoval.

"Jen pojd', panáčku! Pěkně tě vítám!"

Nechtělo se mu, toť se ví, bránil se, jak jen mohl, ale strejček byl tak obratný, že ho dostal šťastně k břehu.

A tam ...

Panebože, to byl kousek!

Strejčkovi se rozklepala kolena a oči měl až na samé špičce nosu. Takového kapra ještě neviděl, ač chytal jistě plných deset let! Ta šířka a barva! Kolik může mít? Patnáct kilo?

Strejček žasl. A pak se zčistajasna sklonil, vytáhl podběrák a hup! Kapr byl na břehu.

Sláva!

Strejček by si byl nejraději výskl. Ale jak se ohlédl, jak si chtěl přitáhnout pytel - milý kapr se mu vysmekl a žbluňk, už byl ve vodě, už plul od břehu jako divý.

Strejček hned za ním, jak byl, oblečen.

Nechtěl, aby přišel o krásný úlovek. Ale zastavil se náramně brzy. Kapr se náhle měnil a měnil, a než se strejčánek nadál, chechtal se na něj z vody vodník.

"Tohle se povedlo, strejčku!" křičel. "Málem byste mě byl opravdu chytil. Ale podruhé, po druhé dejte pozor, abych nechtyl já vás! Checheche".

Strejček už neposlouchal. Jak vodník domluvil, obrátil se a uháněl k lesu, jako by mu hořela hlava.

Od té doby o Bártův rybník nezavadil ani očima.

.....

Vodník z Bártova rybníka byl vůbec náramný chytrák. Navyváděl se tolik, že se to nedá ani vypsát.

Jednou, bylo to právě v době, kdy se Vrzákův strejček na břehu Bártova rybníka tak vylekal, přiběhl do Holendova dvora v Lučici chlapácký kocour. Byl celý černý, záda měl jak válec a srst se mu leskla - no, radost pohlédnout!

Zprvu běhal jenom po dvoře, jako by si netroufal, potom se odvážil na zápraží, a než přišel večer, ležel už v kuchyni na lavici a roztahoval se tam jako doma.

"Máme pěkného kocoura!" libovala si Holendka a děti se hned k němu měly, jako by se s ním znaly několik let.

"A jak mu chutná! Už třikrát jsem mu nalila mléko, a zase je prázdné."

Opravdu, milý kocour se měl znamenitě k světu. Vylízal kdejakou misku a nevybíral si v ničem.

Za týden vypadal jako psisko, byl širší než delší, a pak už se jenom povaloval.

Fešácký život!

Jednou v létě se Holendovy děti rozběhly k rybníku. Chtěly se trochu zchladit.

Běží, utíkají, aby už byly na břehu. Pojednou se ohlédnou a vidí kocoura. Uháněl za nimi jako o závod.

"Kocoure, kocourku, pojď se s námi také vykoupat!" křičely na něho.

"Kocoure!"

Milý kocour se nedal pobízet. Ochotně běžel.

Ale sotvaže přiběhly k rybníku najednou hup - kocour byl ve vodě, a nežli se děti nadály, vykukoval na ně z vody vodník.

Toť se ví, že se lekly.

Zapískly, rozkřičely se a hrrr - utíkaly k Lučici, jen se za nimi prášilo.

Kocour už nepřišel, už se u Holendů ani neukázal. Ale pamatovali na něj všichni.

.....

To, co provedl vodník lučickému Fejtovi, zasluhuje, aby bylo také zaznamenáno.

Strejček Fejtů byl náramně dobrý člověk. Ani kuřeti neublížil, tak byl citlivý.

Jednu slabost však měl: tuze rád chytal raky. Jak se dostal na louku, už ho nikdo neudržel, vždycky musel zkusit štěstí.

"A, strejček už jde!" říkali lučičtí sousedé, kdykoli se Fejt pustil do polí, a významně se na sebe usmívali. "Strejček si jde vytáhnout klepetáče."

Obyčejně se nemýlili. Strejček proběhl poli, mrkl na ječmen, koukl na pšenici - a za chvíli už klusal k louce.

Nejraději chytal Na bahenských. Tam bývalo raků jako smetí. Sotva si lehl na břeh, už vyhrnoval rukávy, neboť na dně potoka bylo vždycky několik pěkných klepetáčů. Na dně i v březích.

Jednou se však stala strejčkovi nemilá příhoda, jež způsobila, že se strejček půl roku vyhýbal loukám.

Bylo příjemné ráno, když strejček zase vyšel na lov. V noci pršelo, ještě teď bylo všude plno kalužin. Strejček si spokojeně pohvizdoval, i když měl obavy, bude-li voda dosti čistá. "Zaskočím do luk jenom na několik minut a pak se dám zase do práce", říkal si, když spíchal podél lesa "Na bahenské".

Dostal se tam v mžiku, pustil se podle potoka - ale pojednou se prudce zastavil a vykulil oči.

Před ním na břehu ležel rak, takový velký, obrovský rak s mohutnými klepety.

Strejček se lekl. Co žil - a byl mu jistě šedesát let - takového raka ještě neviděl.

Jeho údiv však brzy zmizel, když zpozoroval, že se rak pohnul a že se chce dostat do vody.

"Počkat, mládenče!" zasmál se strejček chytrácky a natáhl po něm ruku. "Máš nějak naspěch."

Ale sotvaže se milého raka dotkl, rak se změnil, až se proměnil v zeleného vodníka.

Strejček se znovu lekl, zakoktal, ohlédl se - a pak se už hleděl spasit útekem. Utíkal k Bártovu rybníku, div duši nevy pustil. Ale ani vodník nezahálel. Snad chtěl milého Fejta hodně vystrašit, protože mu byl stále v patách.

Když doběhli k rybníku, sedl si vodník na kámen a začal se divoce pochechtávat:

"Fejte, Fejte, to byl ráček, to byl ráček! Vid', vid'? Počkej, neutíkej, checheche, cheche - Fejte, Fejte!"

Strejček nic. Dělal, jako když neslyší.

Utíkal, hnal se až na "Pilský kopec", tak důkladně ho vodník vystrašil.

.....

Vodník z Bártova rybníka byl opravdu kujón. Toho hned tak někdo neošidil. A přece mu jednou Rejnkův Francek pořádně zatopil!

Stalo se to takhle!

Jednou k ránu se Francek vracel ze Skuhrova od muziky. Trochu se zdržel, toť se ví, čekal až muzikanti dohrají poslední písničku, a potom měl naspěch.

"Letěl, jako by ho někdo honil.

Šel podle Kozince, uháněl podle polí. Noc byla neobyčejně krásná, měsíc svítil jako rybí oko.

Franckovi se šlo dobře.

Brzy se dostal k Bártovu rybníku, A tu, právě když vycházel z lesa, uslyšel na břehu rybníka podivný hlas.

Ohlédl se, protřel si oči a ..

Co to?

Po nerovném, hrbolatém břehu ujížděl neveliký vozík, v němž byli zapraženi dva chlapáčtí kocouři, na vozíku - ach, bylo by to možné?

Nebylo pochyb, seděl tam vodník.

Francek ho bezpečně poznal, a že měl kuráž, neutekl. Ukryl se za košatý smrček, aby ho zelený mužíček nespatriil, sebral z pěšinky několik drobných kamínků - a když s k němu podivné spřežení přiblížilo, začal na milého vodníka útočit.

Mířit uměl, opravdu ani jednou nechybil. Dvakrát uhodil vodníka do hlavy, třikrát do zad a pak ho vzal pěkně na nos, až to plesklo.

Vodník se ošíval, jako by ho někdo píchal šidly, a pobízel kocoury k běhu.

Dojel až ke stavidlům. Tam se najednou zastavil, zahrozil proti měsíci a zaskřehotal:

"Ty sviť a neházej po mě kamením - nebo uvidíš!" Poté seskočil z vozíku, pustil kocoury a zmizel ve vodě.

.....

Vodník z Bártova rybníka se velmi rád proměňoval v bílého koně nebo v drobné hříbátko. Pásl se na loukách, dupal v trávě, rozhazoval sedlákům kupy sena nebo se proháněl kolem rybníka

Jednou, když si jako malé hříbátko pochutnával Na bahenských na křehké trávě, překvapil ho tu Pavlas z Lučice. Než mohlo hříbátko utéci, chytil je za hřívu a strčil do velkého pytle, který si nesl z Olešné. Potom si hodil pytel přes rameno a kráčel k domovu.

Šlo se mu dobře - alespoň zprvu, nežli se dostal k rybníku. Zato na hrázi měl co dělat, aby pytel udržel. Hříbě bylo těžší a těžší jako by se cestou proměnilo v hromadu kamení.

Tohle není už samo sebou - pomyslel si Pavlas a postavil pytel na zem.

Vtom hup - z pytle vyskočil šereda vodník, a začne se pošklebovat:

"Pavlase, Pavlase..., to byl koníček, vid', vid'?" Až zase podruhé, až zase podruhé.. Už jsem doma. Tady, vidíš?"

Ukázal ke stavidlům, kde se zdvíhala košatá olše, a zmizel ve vodě. Jenom obrovská kola označovala místo, kam zapadl.

....

Jindy se vodník zase proměnil v divokou husu - a mohlo mu to být osudné. Šel kolem myslivce z Komárova, uviděl ji a v duchu se již těšil na nezvyklý úlovek. Plížil se po čtyřech k rákosí, a když k němu obrovská husa připlavala namířil a vzápětí vystřelil.

Raněná husa bolestně zahejkala a pokoušela se vzlétnout.

Nadarmo. Levé křídlo viselo bezvládně podle těla.

Začala se tedy potápět, ujížděla chvatně k protějšímu břehu. Myslivce se pustil po hrázi za ní.

Dostali se k sobě současně. Ve chvíli, kdy se postřelená husa snažila vylézt na břeh, sklonil se myslivce nad vodou, aby mohl krásný úlovek dobře zachytit. Vtom však nejistě zavrával a padl hlavou do vody. Více se už neobjevil. Když ho k večeru mlynář vytáhl, našel na jeho krku zřetelné otisky vodníkových prack.

Od té doby se už vodník v rybníce neukázal. Odstěhoval se pryč někam k Tisu, kde ho bylo možno zřídka uvidět.

O plivníkovi

Chroustova babička z Lučice na podzim přinesla z lesa kuře. Našla je urousané a promoklé v trávě, chvějící se zimou, zabalila je do kabátu a odnesla s dřívím do dvora.

"Táto, podívej se, co ti nesu", zasmála se, když vešla do světnice, a rozbalila honem kabát, aby se kuře neudusilo.

"Pípalo smutně v lese - asi se tam zatoulalo, z Janovce nebo Dobré Vody - a tak jsem je vzala s sebou!"

"Dobře jsi udělala," pochválil ji starý. "Jistě by v lese zašlo. Když se o ně nikdo nepřihlásí, bude kuře naše."

Protože bylo kuřeti stále zima, dali je do košíčku, přikryli šátkem a postavili košíček na pec.

Když se příštího rána babička probudila, byl už košík prázdný. Zato byla na peci pěkná hromada pšenice, kde si v důlku hověla čiperná slepička - včerejší mokré kuře.

Babička spráskla ruce.

"Táto, pojď se honem podívat, co se stalo!" volala dědu, který ještě podřimoval v posteli.

"Děvče, co si to přinesla do baráku? Vždyť je to plivník!" vykřikl vyděšený dědeček, sotva si prozřel oči. "Za to, že ses ho ujala, přičaroval ti hromadu obilí a teď si v něm hová." "

"Plivník?" lekla se babička.

"Bude se nám tu roztahovat, bude nám poroučet - to abychom se vystěhovali zrovna na půdu."

"Nestraš mě, táto!" hrozila se Chroustová. "To já ho, neřáda, odnesu honem zpátky do lesa."

"Bylo by to skoro nejrozumnější, " souhlasil dědeček. Jinak se ho, věř Mně, nezbavíme."

Babička plivníka chytila, strčila ho opatrně do košíku a košík povázala zástěrou. Dědeček nasypal pšenici do pytlů, zapřáhl koníka, a pak už spěchal s nákladem do lesa. Tam plivníka pustili, pšenici vysypali a vraceli se chvatně do vsi.

A milý plivník se už neukázal.

Plivník se objevil také v Janovci u Kudrnů.

Stalo, že Kudrnová trhala v Komárově len a že našla na poli maličké černé kuře. Bylo jí ho líto, i vzala je domů a dala je oschnout na pec. Ráno byly na peci tři hromádky žita.

"Tohle je pěkné kuřátko!" děsil se hospodář. "Honem je seber a odnes na pole. Plivníka nepotřebujeme."

Kudrnová se nedala pobízet. Uháněla ke lnu, co jí nohy stačily, a byla šťastná, když se kuřete zbavila.

Byli ovšem také lakomci, kteří se plivníka nebáli, protože ji ledacos nosil do hospodářství. Tak ho měli třeba v jedné živnosti na Chlumě, a nijak se tím netajili.

Celá ves o tom věděla, nejlépe ovšem soused truhlář, který každé noci viděl diblíka, jak létá do stavení. Často se utrhl od stodoly plamen, přeletěl nad Chlumem, vznesl se nad zvoničku a zamířil někam k Radostínu nebo k Lučici.

Lidé zalézali honem do stavení, protože měli strach aby se jim plivník nepomstil.

O světýlku

Mezi Chlumem a Lučicí leží široký pás luk. Od nepaměti se jim říká Na bahenských. Za temných nocí tam vyskakují světýlka, tančí podle potoka až k lesům a pak zase zpátky.

Nejeden soused z Lučice a Chlumu, ze Skuhrova nebo Radostína je tam viděl. Však o nich také vypravují!

Jednou odpoledne šel Fejtův strýček do Tisu. Neměl tam vlastně do dělat, a přece se tam zdržel. Když si konečně vzpomněl, že musí domů, byla už tma, že neviděl ani na krok.

"To jsem pěkně provedl!", hněval se sám na sebe a hmatal hůlčičkou kolem sebe jako slepý. Potom se přece trochu rozkoukal a pustil se po tmavé cestě k lesu.

V Janovci se mu ulevilo. Napřed ho napadlo, že zajde ke Kotěrům a že si vypůjčí lampičku, ale potom jen mávl rukou, jako by tím chtěl říci, že je

už skoro za humny, že ji tedy nepotřebuje.

Zase vykročil.

Ke mlýnu to šlo dobře, i když se musel dát pozor, aby nespadol z úzké cesty do potoka, zato za mlýnem šel více po čtyřech nežli po dvou. Tma jak v ranci - kde to je vlastně? Šel už kolem Chobota?

Aspoň kdyby někoho potkal, a to jako naschvál ani človíčka! Mrtvo, ticho a prázdno. Smutno.

A přece ne!

Dvacet kroků před ním zasvítilo světýlko. Kdopak to je? Že mu poslali někoho naproti?!

"Hej, tady jsem, tady," vykřikl strýček nedočkavě, "posviť mi přece!"

Ticho. Ani hlásek se neozval.

Strýčkovi zabušilo srdce. Rázem si vzpomněl, co se vyprávělo o světýlkách. Nikdy tomu nevěřil. A teď...

Znovu vykřikl, znovu zavolal.

A zase ticho, mrtvolné ticho, jako před bouří.

Ne ne. Právě se mu zdálo, jako by vánek lehce zašuměl. Jemně a něžně.

Světýlko se blíží!

Teprve teď si toho strýček povšiml. Vyskočilo čiperně, trochu se nadneslo, jde blíž a blíž.

Strýček stojí, ani se nepohne. Hlava mu třestí, není v ní jediné myšlenky.

Světýlko došlo. Teď se zastavilo, jako by se okamžik rozmýšlelo. Obešlo strýčka - a zase stojí.

Strýček uchopil hůl a prudce se napřímil.

Co to? Světýlko poskočilo, maličko zakývalo, Opravdu, kývá!

Jak se dostal do dvora, nevěděl. Vešel do světnice s očima vykulenýma. Dlouho se nemohli dovědět, co se mu stalo. Usedl těžce ke stolu a mlčel. Chvěl se na celém těle.

Až potom začal vyprávět, jaké měl štěstí, že se neutopil v bahně, že ho světýlko nezavedlo do Bártova rybníka.

.....

Světýlka nebyla jen na Bahenských loukách. Pantáta Šimánků vyprávěl tuto příhodu:

"Jednou večer jsem šel s naším Lojzíkem z Veselého Žďáru. Bylo to na podzim, tma jako v pytli. Po silnici se nám šlo dost dobře, cesty jakž tak ubývalo. Za lesem jsem si vzpomněli, že bychom si mohli trochu nadejít. I dali jsme se vlevo. Ale se zlou jsme se potázali. Z březiny se cestičky rozcházely. Měli jsme strach, abychom se nedostali do polí, a zašli jsme dolů k lukám.

Jak dlouho jsme tam chodili, to už dnes nevím. Již jsme oba mysleli, že musíme přespát někde v lese, když se před námi objevilo světýlko. Řekli jsme si, že je to Okrouhlice, a hned jsme vesele zavolali.

Ale odpovědi jsme se nedočkali. Světýlko stálo na jednom místě, jako by neslyšelo. Potom, jako by se náhle rozmýšlelo, utíkalo do lesa.

Lojza zašeptal, že se bojí, a mně také nebylo dobře. Co dělat? Utéci?

Kam? Kam?

I stál jsem klidně a pozoroval, co se děje.

Netrvalo dlouho a světýlko se zase ukázalo. Už nebylo samo. Za ním přiskákalo ještě další.

"Hej," dodal jsem si odvahy, "potřebujeme světlo!"

Snad na to světýlka čekala, neboť zamířila rovnou k nám. Teprve u nás se zastavila. Každé z jedné strany. Potom významně zakývala.

Šli jsme nesměle za nimi. Kam se dostaneme? Chvillemi se zdálo, že se vracíme ke Žďáru. Světýlka stále vpředu, jako by vedla. Když jsme se zastavili, zastavila se také. Dlouho však nikdy nečekala. Vzápětí opět zakývala a my jsem ochotně vykročili. Báli jsme se neuposlechnout. Šli jsme za nimi jako očarování.

A tak jsem chodili stále a stále.

Pojednou mě napadlo, že by nás světýlka mohla někam zavést. Však by se to nestalo poprvé. Podal jsem Lojzovi ruku a on jí křečovitě sevřel.

Udělalí jsme dobře. Dvacet kroků před námi hučel potok. Tiše, jako když si někdo zpívá. Tam se světýlka stále točila, a jako by nás chtěla dostat do vody. My rychle vpravo. Chtěli jsme utéci. Ale daleko jsem se nedostali. Světýlka nám byla hned v patách. Velmi se na nás zlobila. Poskakovala kolem nás, jako by nám domlouvala, abychom se rychle vrátili. Rozběhla se několikrát směrem k potoku. Kývala na nás a lákala nás. My jsme však nešli. I vrátila se k nám mrzutě a zase nás vedla. Nohy pod námi už klesaly, ale na odpočinek jsme nemohli ani pomyslet. A tak jsme se za nimi táhli jako stíny...

Lojza každou chvilku bolestně zavzdychal. Tlumeně hlásil, že už nemůže. Pobízel jsem ho, aby se vzchopil, ale nebylo mi lépe než jemu. Nohy mi docela zdřevněly.

Potom jsme oba klesli. Únavou. Oči se zavřely, tma nás obklopila. Tma a hluboké ticho. Klid. Leželi jsme nehybně jako dřeva. Ať se stane cokoli, vše nám bylo lhotejné.

Pak přišlo ráno.

Probouzel jsem jako po těžké nemoci. Celé tělo mě bolelo. Lojza ještě nehnutě ležel, ani se nepohnul. Rozhlédl jsem se nechápavě kolem sebe. Potom jsem si na všechno vzpomněl a spokojeně jsem vydechl. Byli jsme zachráněni.

Nezvaní hosté

Mnozí pamětníci rádi vypravovali u pruské válce, která u nás řádila v roce 1866. Dědeček Pavlasů z Lučice také často vzpomínal na své mládí a za dlouhých zimních večerů, kdy se drávávalo peří, ledacos vypravoval svým hojným posluchačům, aby se jim nechtělo spát a aby jim práce šla dobře od ruky. Nejraději ovšem o válce, to byl vždy ve svém živlu.

Ale nechme dědečka vypravovat, však už, dávno odpočívá na lučickém hřbitůvku!

"Ve válce jsem tenkrát nebyl. Odvedli mě až za rok po ní, ale dobře si na všechno pamatuji. Prusáci neboli Prajzi, jak jsme jim říkali, vtrhli koncem června 1866 do Čech. U Hradce Králové byly svedeny počátkem července kruté boje. Císař vedl tehdy války dvě, u nás a s Netálií, a tak musel rozdělit vojsko na dvě fronty. Rakouské vojsko bylo u Skalice a u Hradce poraženo a Prajzi pak měli volnou cestu k tehdejšímu hlavnímu městu Vídní.

Že byli naši poraženi, to jsme věděli hned, protože před pruským vojskem utíkalo mnoho lidí: příběhli až k nám. Všude nastal veliký zmatek.

Nikdo nepomyslel, že bychom mohli prohrát, všude se mluvilo o tom, že naši ubijí Prusáky čepicemi. Teď bylo zle, kdo mohl, vzal nohy na ramena a utíkal, kam se dalo.

Prajzi táhli od Hradce ke Kutné Hoře, potom k Čáslavi - pojednou byli u nás. Nejprve přijelo na koních šest vojáků "kvartýrmachrů", kteří se měli postarat o ubytování vojska v Lučici, ve Skuhrově a Olešné. Všude prohlíželi stavení, jaké mají kde velké místnosti, a hned nařizovali je vyprázdnit.

To bylo pěkné nadělení. Právě za týden měla být v Lučici pouť, která tenkrát byla hlučná. Kdo by si pomyslel, že dostaneme tolik hostů! Říkává se, že nezvaní hosté jsou vítáni, ale z těchto neměl nikdo radost. Lidé pobíhali jako bezhlaví, nikdo nevěděl, čeho se chytit. Mnozí kopali skryše ve sklepích nebo pod podlahou, aby v nich schovali cennější věci nebo živobytí.

Prusáci se rychle blížili. V pondělí už táhli hlučně od Skuhrova. Bylo jich tolik, že přední voj byl již v Lučici u Jandových a konec někde ve skuhrovských lesích. A trousili se celý týden. Ve vesnici bylo živo jako v mraveništi. Kam se člověk podíval, všude jen voják. Nebylo snad jednoho stavení, kde by se neubytovali. Před domem, často pod samým okapem rozdělali oheň a vařili. Dobytek, který lidem sebrali, zaplatili a poráželi jej na horním konci u Pavlíkovy studně.

Kdo uměl aspoň trochu německy, měl se od Prajzů dobře. Mnozí dostali hodně peněz. Lidé se jich nejprve báli, utíkali před nimi do lesů, ale když poznali, že nejsou tak zlí, vraceli se pomalu do vsi. Prajzi však předem vyhrožovali, že budou loupit a pálit, budou-li od Vídně utíkat. Mnoho lidí před nimi prchalo také proto, že s sebou brali sedláky s koňmi, aby jim vezli zavazadla, anebo na přípřež. Však tu také sebrali jednoho sedláka. Byl z Olešné, oral na Olešském vrchu, mezi Lučicí a Olešnou, a tu se k němu přihnalo několik vojáků na koních, a že musí s nimi. Sedlák se všelijak vymlouval, prosil, ale nic platno. Musel vypřáhnout koně, pluh nechat na poli a jet s nimi do Lučice.

Byl jsem náhodou u toho, když ho Prajzi přivedli. Sedlák s váhami na rameni tlumeně nařikal, a znovu prosil, aby ho pustili k ženě a dětem, že jim koně nechá, že se o ně nebude hlásit. Potom příběhla i jeho žena, lomila rukama a nařikala, kdo se bude nyní starat o děti a hospodářství. Sepjatýma rukama prosila, by jí muže pustili, ale vojáci byli jako z kamene.

Lidé nad nimi plakali, tak jim jich bylo líto. Konečně se jeden starý člověk, vysloužilý voják, sedlákovi nabídl, že místo něho pojede. Sedlák

s radostí souhlasil. Vysloužilce myslel, že se bude mít s Prušáky dobře, ale dlouho s nimi nejezdil. Dostal se někam ke Znojmu a potom utekl. Doma bylo přece jen lépe.

Žižkova studánka u Dobré Vody

Již druhou moc pochodoval zadní voj Zikmundův, vedený Pipem Spanem z Ozory, v krutém mrazu. Na malém návrší u Habrův rozkázal náhle vůdce zastavit a rozvinout bitevní řadu. Svítalo. Horské městečko i jeho blízké okolí se rýsovaly mnohem zřetelněji a jasněji.

Zemlení a ustrašení záškodníci se jenom s nechutí zastavovali. Jednotlivé čety zaujímaly určená místa. Všichni by byli nejraději pochodovali za svým králem, který "pospíchal" k Německému Brodu. Museli však zůstat, aby tak kryli jeho zmatený ústup. Zikmund utíkal z Kutné Hory.

Na Tři krále, k večeru, když se šelma ryšavá oddala bezstarostnému veselí a dovolila svým tlupám, aby drancovaly nejbližší vesnice, přihnal se Žižka ke Kolínu a vpadl jako vichřice do Nebovid, kde právě Maďaři a Kumáni zle hospodařili.

Ach, to bylo chvatu, to bylo překvapení! Jenom nevelikému hloučkovi se podařilo uniknout z divoké řeže, jež se tu rozpoutala, do Kutné Hory. Tam hned vzbouřili město, že je zle, že jsou husité tady, a že s náramnou silou táhnou na Horu. Jen to vyřídili, už hnali koně z města, tak je posedl strach z odvážného a statečného nepřítele.

Císař zuřil. Sebral chvatně, co mohl, poručil, aby naložili poklady, a připravil se k odjezdu.

"Zapalte město, ať mi posvítí na cestu!" rozkázal svým žoldněrům. "To budou mít husité nejlepší přivítání."

Plameny zakrátko vyšlehly, dlouho však k hvězdnaté obloze nešlehaly. Husité přitáhli, vjeli do města, oheň s měšťany uhasili a začali pronásledovat prchající vojsko.

V Zikmundových řadách byl nejjeden vážený měšťan kutnohorský. Pochytali je jako němou tvář, přivázali je i vozu a teď to hnali. O nich uslyšel Žižka mnoho zpráv, sotvaže vtáhl do města. Chtěl je vysvobodit a ztrestat Zikmundův pych. Proto pospíchal.

Ach, jaká to byla hrozná cesta! Každou chvíli našli husité mrtvé nebo umírající ženy i děti. Maďaři vzali s sebou kutnohorské měšťany, kteří se zaprodali Zikmundovi, i jejich rodiny. V hrozném spěchu nebylo kdy, aby si měšťané s sebou vzali potřebný oděv, proto teď ženy a děti hynuly v krutém mrazu.

Také nejjeden zajatec ležel na špinavém sněhu mrtvý, ubitý rozvztekanými Kumány. Strach poháněl prchající, touha po odvetě husity.

Zářivé ranní slunce hřálo třpytnými paprsky na lesklých pancířích a přilbách chvátajících Uhrů, jejichž ošlehané tváře se leskly potem. Bílá pára se valila z úst spěchajících lidí i z nozder štvaných koní. Pronásledovatele nebylo prozatím vidět, jenom jakýsi temný rachot Žižkových válečných vozů se ozýval stále zřetelněji.

Vtom vyjelo z les naproti pahorku několik jezdců. Vzápětí přiložili dlaně nad oči proti slunci a pozorně obhlíželi zasněženou krajinu.

V uherských řadách se náhle zavlnilo. Vojsko poznalo ihned Žižkovy přední

strážce, ztracence. Také jezdci okamžitě uviděli Pipovy zástupy. Proto obrátili rychle koně a zmizeli v mžiku v lese. Chvátali se zprávou k vůdci, že se pronásledovaný škůdce zastavil a že nyní čeká.

Za temnými lesy se nesl podivný chřestivý zvuk. Zanedlouho se lesními průseky a mýtinami vyhrnuly početné Žižkovy houfy a s pokřikem udeřily na nepřítele.

Pipo ihned poznal svého protivníka, který mu čelil již na Vítkově u Prahy, ale marně se snažil zadržet polekané Maďary. Husité se valili jako povodeň. Uhři a Kumáni odhazovali zbaběle zbraně i prapory a hledali spásu v útěku.

Zůstalo jich na špinavém, udupaném sněhu mnoho. Jejich těla stydla, až vychladla úplně.

Žižkovi jezdci uháněli přes pahorky a úvaly jako blesk. Pod kopci na nerovné půdě rachotily vozy, byla tam velmi neschůdná cesta.

A nepřítel? Zbyly po něm ve sněhu jenom nejasné stopy.

Žižka teď příliš nespěchal. Věděl, že Uhři poběhnou jako splašení, že se zastaví až v německobrodských hradbách. Bojovníci byli znaveni, chtěl jim tedy dopřát oddechu.

V široké, avšak poměrně mělké kotlině rozkázal náhle zastavit. Byla k jedné straně otevřená, byli v ni dobře chráněni před mrazivým větrem. Za chvíli bylo mezi stromy a balvany živo. Božích bojovníků jako mravenců: hemžili se na všech stranách. I vodu tu našli. Vyvěrala pod mírným svahem a vábila po boji i v mrazu k občerstvení. Bradatí osmahlí bojovníci klekali, aby uhasili žízeň. Také Žižka s hejtmany se přiblížil k čisté studánce. Chtěl se napít. Nabrali mu ochotně vody a vůdce se napil.

"Dobrá voda", řekl.

Staré stromy se potom zachvěly, když náhle zahřměla válečná i zbožná píseň. Nesla se tichou krajinou naproti pevné Lipnici k zamračenému Melechovu, kde se na počátku hnutí scházeli ctitelé mistra Jana.

Vojsko dlouho odpočívalo. Potom dal Žižka povel k dalšímu pochodu. Opět vyjeli ztracenci i honci a zarachotily těžké vozy. I zbylý houf se ihned seřadil.

Žižka postupoval chvatně k Německému Brodu. Ještě téhož dne 8. ledna 1422 dorazil k městu, bojoval před branami znovu s Uhry a odňal jim vozy se Zikmundovými poklady. Zikmund mezitím bez zastávky utíkal dále.

Ani Brod husitům neodolal. V několika dnech hlásily sloupy dýmu nové vítězství slavných bojovníků.

U studánky, z níž Žižka pil, stojí dnes vkusný pomníček. A osada, jež leží pod ní, nazývá se Dobrá Voda.

Jak se čert polekal

V době, když žila v Dobré Vodě Režná paní, bývalo ještě všude plno lesů. Táhly se kolem Dobré Vody jako hradby, zabíhaly až k Lučici, Malčínu, Pohledí, Janovci a ke Komárovu. Byly nepřehledné.

Tehdy se v lesích hodně kácelo, protože dobrovodská skelná huť spotřebovala mnoho dříví. Pracovali tu dřevorubci z okolních vesnic, ale

přicházeli i dělníci cizí. Protože měli daleko domů, přespávali většinou v lese. Mech byl kyprý, noci z pravidla teplé - i spalo se jim lépe v lese nežli v zadýchaných světničkách. Však se nato takto celou zimu těšili!

Strašidel se nelekali. Marně jim baba kořenářka vyprávěla, že na louce pod Dobrou Vodou vycházejí každou noc lesní panny a že dole u brány hlídá ohnivý muž. Smáli se tomu jako děti a večer, kdy usínali, už o ničem nevěděli. Měli teď jiné starosti.

Jednou skáceli dřevorubci veliký smrk. Když ho rozštípali, zjistili, že je dutý.

"To se nám hodí," řekli si a udělali z něho dva žlaby. Tak a můžeme se v nich pohodlně vyspat."

Když přišel večer, položili je k sobě, vystlali mechem a pak si do nich lehli. Zakrátko usnuli.

Byla krásná noc. Les plný měsíčního stříbra, které rozsvítilo kdejaký temný kout. Na všem leželo pohádkové kouzlo. Tichými krůčky přicupitala půlnoc.

Náhle v povětří něco zašumělo a u spících dřevorubců se objevil čert. Chvilí se pozorně díval na oddechující dělníky, jako by nemohl pochopit, co tu dělají, potom se ťukl prstem do čela a řekl:

"Třikrát ves tu pamatuji, třikrát les tu pamatuji, ale takové zvíře jsem tu ještě neviděl."

Jen domluvil, vzal nohy na ramena a víc ho tu nikdo nespátřil.

Gruntova studánka

Skuhrovskými a sousedními komárovskými lesy protéká několik potůčků. Nejbližšímu se říká První potůček. Teče půvabným údolím. Na jeho úbočí leží Gruntova studánka. Má pramen hojné, chladné a výborně chutnající vody. Jsou v ní léčivé prvky. Ve starých lesních mapách je toto místo označeno názvem V mordovním dole. Lesům se říká U Fortnovska.

Pověst vypravuje, že tu v dávných dobách stával ženský klášter s velkou bránou (fortnou) a s touto studánkou. Byl však vyloupen, rozbořen a jeho obyvatelky vyvražděny.

Pro ten cit vroucnosti a lásky, s nímž Josef Prchal psal své knížky, pověsti, články, zaslouží si, aby bylo na něho stále vzpomínáno. A bude na něho vzpomínat především venkovský lid, protože pro jeho uvědomění a probuzení, psal, pracoval i dokonal.

Hlavním hrdinou jeho povídek byl člověk prostý, zneuznaný, lopotící se na poli, člověk většinou přezíraný a zneuznaný ve svých právech.

Životopis Josefa Prchala dává příklad píce, horlivosti, lásky k Bohu a vlasti, bezelstnosti a ryzí poctivosti.

Kdo se jenom trochu zahlédl zpět do jeho života, velmi snadno postřehne onu pravdu, že osobnost spisovatele utváří dojmy již z raného dětství, rodina, v níž vyrůstal, prostředí školy do níž docházel, charakter učitelů a profesorů a dalšího okolí.

Temná neprostupná hradba jehličnatého lesa ohraničuje milovaný Pepíkův kout - Zákoutí

Výše uvedené pověsti z tvorby Josefa Prchala jsou uveřejněny
s laskavým svolením vnuka, p. N o v á k a Pavla, Praha.

Napsal Vlastislav Rejnek